

Over de drempel van het bestaan

Rituelen helpen ons over de drempels van het bestaan. Dat geldt bij uitstek voor rituelen rond de dood. Met de individualisering verandert ook de manier van afscheid nemen. 'Hij kreeg zijn tennisschoenen, tekeningen, een laatste pakje sigaretten en zijn bridgekaarten mee in de kist.'

Daphne Riksen

"Ik hoop dat anderen ook op een eigen manier afscheid durven nemen. Veel mensen zeiden dat ze zoiets nog nooit hadden meegeemaakt", vertelt Astrid Peelen-van der Meulen over het afscheid van haar man Oenze (51). Na een kort ziekbed overleed hij in november 1999. Ze wilde hem thuis opbaren, ook om haar kinderen (die toen vier, zes en acht waren) er op een natuurlijke manier bij te betrekken. "Ze stapten regelmatig de kamer binnen om voor hem een liedje te zingen of blokfluit te spelen." De eenvoudige blankhouten kist werd op voorstel van uitvaartondernemer Judy Koopman door hen beschilderd om de laatste behuizing van hun vader op zijn allermooist te maken. Hij kreeg zijn tennisschoenen, tekeningen, een laatste pakje sigaretten en zijn bridgekaarten mee in de kist. De rouwkaart had de vorm van een drieliuk met een afbeelding van een van Astrids schilderijen, een foto van Oenze en een tekst over

zijn leven. Tijdens de bijeenkomst in het crematorium speelden vrienden en kinderen muziek. Bij de kist stonden foto's van skûtsjes. Familie en vrienden schetsten zijn leven van kind tot volwassene en hun dochter Mureille las een versje voor dat ze zelf geschreven had. Na afloop legden alle sprekers een brandend waxinelichtje op de kist en de aanwezigen brachten ieder een bloem mee. Terugkijkend zegt Astrid: "Het was erg indrukwekkend, ik ben heel blij dat ik het zo geregeld heb."

Behoeftte aan rituelen

Tot en met de Middeleeuwen stond de dood middenin het leven. De laatste ademtocht was een sociale gebeurtenis waar familie, vrienden en kinderen bij aanwezig waren. De zorg voor de dode werd als een plicht van de buurt beschouwd. Ze wasten het lichaam, waakten en droegen de kist. Op het platteland is die zorg door de burens tot ver in de twintigste eeuw de gewoonte

gebleven. In de stad werd de dood tegen het einde van de achttiende eeuw echter steeds meer een privé-kwestie, niet alleen het sterfbed, ook het sterfhuis en de begrafenis zelf. Door de verstedelijking verloren familiebanden hun betekenis en namen eerst de gilden en later professionele uitvaartondernemers de zorg uit handen. Het werd normaal dat zij de laatste verzorging op zich namen en de overledene zo snel mogelijk naar het uitvaartcentrum vervoerden. De afstand tot de dood groeide en crematies en begrafenissen verliepen volgens een standaard patroon. Bij de meeste uitvaartbedrijven is dat nog steeds het geval. De markt (jaarlijks sterven er 140.000 mensen) wordt gedomineerd door enkele zeer grote als Monuta, Yarden en Dela. Hun uitvaartleiders besteden gemiddeld twaalf uur aan een begrafenis of crematie, te verdelen over het 'regelgesprek', de organisatie en de uitvaart zelf.